

Мектепке дейінгі жастағы балалардың даму ерекшеліктері

Мектепке дейінгі кезең (3-6 жас) баланың өміріндегі маңызды даму сатысы болып табылады. Бұл кезеңде баланың психологиялық, физикалық, әлеуметтік және танымдық дамуы қарқынды жүреді. Әрбір бала осы жаста өзінше ерекшеленеді, бірақ жалпы алғанда осы кезеңдегі дамудың негізгі белгілерін бөліп көрсетуге болады:

1. Физикалық даму

- **Дене қозғалыстарының дамуы:** Мектепке дейінгі жастағы балалардың қозғалыс дағдылары айтарлықтай жетіледі. Олар жүгіріп, секіріп, шаршамай ұзақ уақыт ойнай алады. Бұл кезеңде баланың моторикасы (ірі және ұсақ моторика) дамиды.
- **Қимыл үйлесімділігі:** Қозғалыстардың үйлесімділігі жақсарады, балалар қол мен көздің координациясын меңгереді. Мысалы, баланың ойыншықтарды ұстауы, сурет салуы немесе түрлі ойындармен айналысуы үйлесімділікті талап етеді.
- **Физикалық өсу:** Баланың бойы мен салмағы өседі. Сонымен қатар, бұл жаста баладағы жалпы денсаулық көрсеткіштері жақсарады, иммунитеті нығаяды.

2. Когнитивті (танымдық) даму

- **Ойлау қабілетінің дамуы:** Мектепке дейінгі кезеңде балалар абстрактылы ойлау, себеп-салдар байланыстарын түсіну сияқты қабілеттерді дамытады. Олардың ойлауында нақты заттар мен құбылыстар басым болады, бірақ уақыт өте келе абстрактылы түсініктерді де игереді.
- **Қиялдың дамуы:** Бұл кезеңде балалардың қиялы ерекше гүлденеді. Олар өз ойында әртүрлі ертегілер мен оқиғаларды құрастырып, шығармашылық қабілеттерін дамытады.
- **Сөйлеу және тіл дағдылары:** Сөйлеу мен тілдің дамуы бұл жаста қарқынды жүреді. Балалар жаңа сөздер мен фразалар үйренеді, оларды сөйлесу кезінде қолдануға тырысады. Бұл кезеңде балалардың сөздік қоры кеңейеді.

3. Эмоциялық даму

- **Өз сезімдерін түсіну:** Мектепке дейінгі жаста балалар өз сезімдерін түсініп, оларды жеткізе білу қабілетін дамытады. Олар қуанышты, өкінішті, ренжулі немесе қорқынышты сезімдерге байланысты әрекет етеді.
- **Басқа адамдардың сезімдеріне деген сезімталдық:** Бұл кезеңде балалар басқа адамдардың сезімдерін түсініп, оларға сәйкес әрекет етуге тырысады. Мысалы, бала досының көңілі түсіп қалса, ол оған қолдау көрсетуге ұмтылады.
- **Өзін-өзі реттеу:** Балалар эмоцияларымен басқаруды үйренеді. Олар ашуланғанда немесе ренжігенде өзін-өзі тыныштандыруды үйренеді, бірақ бұл дағдылар толық қалыптасып жетілмеген болуы мүмкін.

4. Әлеуметтік даму

- **Топтық қарым-қатынас:** Мектепке дейінгі жастағы балалар басқа балалармен ойнап, бірге әрекет етуге үйренеді. Олардың топтағы рөлі мен мінез-құлықтарын, келісім мен даулы жағдайларды шешуді түсінулері дамиды.
- **Достық және әріптестік:** Балалар достарымен қарым-қатынастар орнатып, ойындар мен іс-әрекеттер арқылы әлеуметтік тәжірибе жинайды. Олар ойын барысында ережелерді сақтауды үйренеді.
- **Отбасымен қарым-қатынас:** Ата-ананың баланың дамуында маңызды рөлі бар. Бала ата-анасымен жақсы қарым-қатынаста болады, олардан эмоционалдық қолдау мен сенім алады.

5. Моральдық және адамгершілік даму

- **Әдептілік:** Мектепке дейінгі жастағы балалар «жақсы» мен «жаман» туралы түсініктерді меңгереді. Олар өздерінің мінез-құлқын реттеп, әлеуметтік ортада қабылданған ережелер мен нормаларды түсінеді.
- **Әділдік және ізгілік:** Балалар әділдік ұғымын меңгереді, олар үшін әділдік және біреуге көмек көрсету маңызды. Балалар ойын барысында әртүрлі жағдайларды шешкенде, әділеттілік пен достықтың маңыздылығын ұғынады.
- **Жеке тұлғаның қалыптасуы:** Бұл кезеңде бала өзінің жеке «менін» сезіне бастайды. Олар жеке тұлға ретінде әрекет ете отырып, өз таңдауларын жасауға, өз пікірін білдіруге ұмтылады.

6. Шығармашылық және танымдық дағдылар

- **Шығармашылық ойын:** Мектепке дейінгі жастағы балалар шығармашылықпен айналысады — сурет салады, музыка ойнайды, өлең айтады, театр қойылымдарына қатысады. Олар өздерінің қиялын жүзеге асырып, түрлі рөлдерді ойнауға қабілетті.
- **Мәселелерді шешу дағдылары:** Бұл жаста балалар түрлі мәселелерді шешуде креативті жолдар іздеуге үйренеді. Олар өз ойларын еркін білдіріп, жаңа тәсілдермен проблемаларды шешуге тырысады.

Қорытынды

Мектепке дейінгі жастағы балалардың даму ерекшеліктері олардың тұлғалық қалыптасуында маңызды кезең болып табылады. Бұл уақытта балалардың физикалық, танымдық, әлеуметтік, эмоциялық және моральдық дамуы өзара байланысты болып, баланың болашақ өміріне әсер етеді. Тәрбиешілер мен ата-аналар осы кезеңде балаларға қажетті қолдау мен бағыт-бағдар беру арқылы олардың дұрыс дамуына ықпал етеді.

Тәрбиеші: Нуртазинова А.А.